

Van vertrouweling tot verschoppeling: Wagnertopman Prigozjin bezorgt president Poetin kopzorgen

De innige vertrouwensband tussen de Russische president Vladimir Poetin en de leider van de Wagnergroep Jevgeni Prigozjin lijkt verleden tijd. Van aan de frontlinie in Oekraïne weerklinkt het ene na het andere verwijt, gericht aan de Russische legerleiding, maar - tussen de regels door - ook aan Poetin. Prigozjin de laan uitsturen lijkt de voor de hand liggende optie, maar kan dat wel?

Lukas Lecluyse

"De Wagnerbaas zou beter geen thee meer drinken", zo kopte de politieke nieuwswebsite [Politico](#) enkele dagen geleden. "Of wordt het een val uit een raam?" Het lijkt misschien spottend bedoeld, maar het zou niet de eerste keer zijn dat in Rusland een politieke tegenstander van president Poetin op mysterieuze wijze om het leven komt. "Toch moet Jevgeni Prigozjin voorlopig niet vrezen voor zijn leven", duidt Jan Balliauw, Ruslandkenner bij VRT NWS. Al moet het wel gezegd dat hij zich de laatste tijd op glad ijs begeeft.

Wat of wie is de Wagnergroep?

De Wagnergroep is een private Russische militaire organisatie die in 2014 zou zijn opgericht door de Rus Dimitri Oetkin. Het bedrijf achter de groep, PMC Wagner, is in handen van Jevgeni Prigozjin. Hij wordt daarom gezien als het hoofd. Prigozjin is een Russische zakenman en oligarch die een nauwe relatie heeft met de Russische president Vladimir Poetin. In het verleden was hij zijn privékok. Niet alleen in Oekraïne, maar ook in andere conflictgebieden als Syrië en Libië zijn de huurlingen al ingezet.

Spervuur van kritiek

Op dagelijkse basis verschijnen er filmpjes op de sociale mediakanalen van Wagnerbaas Prigozjin. De laatste tijd steekt hij zijn kritiek niet onder stoelen of banken. Begin deze maand haalde Prigozjin in een opvallende video nog hard uit naar de Russische legerleiding. Terwijl hij in een weide vol gesneuvelde Wagnersoldaten stond, hekelde hij de munitieaanvoer vanuit Rusland. Hij dreigde om zijn troepen uit Bachmoet, de Oost-Oekraïense stad waar al maanden hevig om gevochten wordt, terug te trekken, maar deed dat uiteindelijk niet.

Woedende Wagnerbaas haalde hard uit naar legerleiding 00/01:

Zijn uitspraken waren enigszins opvallend, vooral omdat er in Rusland niet veel ruimte is voor kritiek op het beleid. "Prigozjin heeft lang een erg goede band gehad met de Russische president", legt Jan Balliauw uit. "Des te meer is men in het Kremlin geschokt door wat hij daar allemaal gezegd heeft."

Hoe moet het nu verder? Zal Prigozjin aan het Oekraïense front vechten tot het bittere eind, of moet hij inderdaad vrezen voor zijn leven?

Mensenrechten op de schop

We gaan even terug in het verleden, naar 2014. Toen dook de Wagnergroep voor het eerst op in Oekraïne. De militie werkte toen nauw samen met het Russische leger. Sommige experts menen dat Wagner zo sterk verstrengeld is met het leger, dat het bedrijf niet als onafhankelijk beschouwd kan worden. Bovendien laat de Russische wet geen paramilitaire organisaties toe. Een soort van privéleger van Poetin, dus.

[Oorlog Rusland-Oekraïne](#)

"Privéleger van Poetin" dat eerder ook in Syrië vocht: wie zijn de Wagner-huurlingen in Oost-Oekraïne?

[di 29 mrt 2022 16:00](#)

De Wagnergroep kan in Oekraïne opereren zonder dat hij rekening hoeft te houden met een wettelijk kader. Dat heeft enkele voordelen (voor Rusland althans). Wagner hoeft geen rekening te houden met mensenrechten. Er werden trouwens al verschillende meldingen gedaan dat de Wagnergroep, zowel in Oekraïne als in andere landen, mensenrechten geschonden zou hebben.

De gesneuvelde huurlingen hoeven ook niet in de officiële statistieken opgenomen te worden. Ze maken immers geen deel uit van het "echte Russische leger". Daardoor kan de toestand aan het front iets rooskleuriger voorgesteld worden. Doordat de militie bovendien handelt als "particuliere aannemer", kan ze vergoedingen aannemen die de Russische Federatie zelf niet ter beschikking heeft, zoals natuurlijke grondstoffen van het land waarin ze opereren of gesanctioneerde wapensystemen.

[Oorlog Rusland-Oekraïne](#)

Volgens de VS verloor Rusland 100.000 militairen in vijf maanden tijd: 20.000 doden, 80.000 gewonden [di 02 mei 07:51](#)

Kortom, zolang de belangen van het Kremlin en de Wagnergroep (grotendeels) gelijklopen, vormt de militie voor Poetin de ideale uitbreiding van het leger. Erg kieskeurig is de Wagnergroep trouwens ook niet. Snel geld verdienen blijkt de voornaamste drijfveer om zich in een conflict te mengen en het uitbreiden van de Russische invloed uiteraard. Al blijkt vooral dat laatste net nu een heikel punt.

Belofte maakt schuld

De samenwerking tussen Wagner en het Kremlin verloopt een stuk moeilijker nu de situatie van Rusland aan het front steeds penibeler wordt. "En het gaat erg slecht", meent Jan Balliauw. "We zien eigenlijk dat Prigozjin niet kan uitvoeren wat hij beloofd heeft. Aanvankelijk had hij 10 mei vooropgesteld als de dag waarop Bachmoet volledig in Russische handen zou zijn, maar dat is niet gelukt. Door nu erg harde kritiek te spuien op de Russische legerleiding, probeert hij de schuld wat van zich af te schuiven."

[Oorlog Rusland-Oekraïne](#)

"Ze zijn gewoon weggevlucht": Oekraïense troepen breken door Russische linies in Bachmoet

[do 11 mei 07:45](#)

De persoonlijke vooruitzichten van Prigozjin en de toekomst van de Wagnermilitie als winstgevendende organisatie nemen dus meer en meer de bovenhand in de strategische keuzes van de Wagnerbaas. Met zijn selectieve, maar erg publiekelijke kritiek, begeeft hij zich wel op glad ijs.

Het is trouwens niet de eerste keer dat de Wagnerbaas het aan de stok krijgt met de Russische legerleiding. Eerder waren er ook spanningen toen het Kremlin wijzigingen doorvoerde in de militaire hiërarchie. Dat had toen betrekking op de generaals Soerovikin and Gerasimov, die opeenvolgend werden aangesteld als bevelhebber van het Russische leger.

Ook al leven Poetin en Prigozjin nu dus wat op gespannen voet, toch zal de Russische president de Wagnertopman niet weghalen van aan het front. "Het plan was eerst om dat net wel te doen", zegt Jan Balliau. "Toen Poetin de 300.000 reservisten opriep om aan het front te vechten, konden die niet meteen ingezet worden. Ze moesten eerst de nodige training doorlopen. Het zou enkele maanden duren vooraleer ze toch aan het front konden vechten. Die periode moest Wagner overbruggen, daarna had Rusland de militie niet langer nodig."

Meesterstrategie

Maar de realiteit zou anders blijken. De verliezen stapelden zich op, na maanden vechten boekte het Russische leger nauwelijks nog terreinwinst. "Moskou kan gewoon geen kant meer uit, ze staan met hun rug tegen de muur. Wagner wordt gebruikt om te redden wat er nog te redden valt, en daar heeft Prigozjin nu toch enigszins politiek kapitaal uit gehaald."

Zonder Wagnerbaas Prigozjin stort het hele front ineen.

Ruslandkenner Jan Balliauw

En het front definitief verlaten, waar hij enkele weken geleden trouwens nog op aanstuurde, gaat Prigozjin ook niet doen, "want dan verliest hij zijn pressiemiddel", concludeert Balliauw. "Prigozjin zit aan het front, Poetin niet. Dat gebruikt de Wagnerbaas om zijn politieke statuut op te krikken. Als hij nu de troepen in de steek zou laten, zou dat gezien worden als landverraad."

Er zijn wel pogingen geweest om de rol van Prigozjin in te perken, maar de realiteit is gewoon dat Moskou zich geen risico's kan veroorloven aan de frontlinie. "Zonder de Wagnerbaas stort het hele front ineen", denkt Balliauw.

Lenteoffensief

Maar hoe moet het, nu het aan Russische zijde schijnbaar in het honderd loopt, dan verder? Volgens Tom Simoens, historicus en docent aan de Koninklijke Militaire School, doet er zich een unieke kans voor. "Rusland heeft in de nabije toekomst nog weinig vooruitzicht op terreinwinst", meent hij.

Het wordt nu wellicht dé maand van Oekraïne

Tom Simoens - historicus en docent aan de Koninklijke Militaire School

"Het Russische winterplan was niet succesvol, en het Oekraïense lenteoffensief zal mogelijk zeer binnenkort van start gaan. De komende weken zullen we dan ook vooral Oekraïense aanvallen zien. Het wordt nu wellicht dé maand van Oekraïne."